

Matkailun maantieteellinen tutkimus – kartoituksesta ilmiön ymmärtämiseen

Matkailu on ollut maantieteellisen tutkimuksen kohteena jo yli 70 vuotta. Matkailumaantieteestä on tänä aikana tullut merkittävä soveltavan tutkimuksen ala, joka on parin viime vuosikymmenen kuluessa kehittynyt kansainvälisesti myös akateemisen perustutkimuksen suuntaan. Viime vuosina näin on tapahtunut Suomessakin.

Suhteellisen pitkistä tutkimushistoriasta, matkailutoimialan merkittävistä yhteiskunnallisista, ympäristöllisistä ja aluetaloudellisista vaikutuksista sekä voimistuneesta akateemisesta suuntauksesta huolimatta matkailun tutkimusta on kuitenkin maantieteessä vähätelty varsin pitkään. Esimerkiksi vain harvoissa keskeisissä maantieteen perusteoksissa aiemmin edes mainittiin termit *matkailu* tai *turismi*. Tämä on yllättävää, koska matkailun on jo kauan sanottu olevan maailman suurin ja nopeimmin kasvava taloudellinen toimiala ja se voi muokata laajasti sekä elinympäristöämme että käsityksiämme vieraista paikoista ja kulttuureista.

Matkailun nopea kehitys ja suuri taloudellinen merkitys ovat myös osasy syy arvostuksen puutteeseen ja joihinkin matkailumaantieteen aiempiin ongelmiin. Toimialan voimakas kasvu johti muun muassa siihen, että tutkijoiden tehtäväksi tuli lähinnä muutosten ja alueellisten vaikutusten kuvaaminen tapaustutkimusten avulla. Ilmiön ymmärtä-

minen, kokonaiskuvan rakentaminen sekä muutoksen teoreettinen jäsentäminen jäivät ymmärrettävästi vähemmälle huomiolle. Pitkän linjan matkailumaantieteilijä Chris Cooper on jopa provosoivasti todennut matkailun aiemman tutkimuksen jääneen monin osin ”esitieteelliselle” tasolle.

Tämä arvostelu ei luonnollisestikaan koske kaikkea aiempaa kansainvälistä tai kotimaista maantieteellistä matkailututkimusta. Ongelmista huolimatta tälle tutkimukselle on muodostunut oma arvokas akateeminen tutkimusperinteensä ja -yhteisönsä. Viime vuosien kehitys on ollut erittäin myönteistä. Matkailumaantieteellisten julkaisujen määrä ja taso ovat nousseet huomattavasti. Samalla tutkijat ovat aktiivisesti pyrkineet rakentamaan matkailututkimukselle teoreettista perustaa, jolla olisi aiempaa kiinteämpi yhteys sekä maantieteen peruskäsitteisiin että laajemmin eri yhteiskunta- ja kulttuuriteoreettisiin näkökulmiin. Tutkimusaiheiden kirjo onkin laajentunut matkailun alueellisista kysyntä- ja tarjontamalleista ja matkailualueiden analyysistä muun muassa globalisaation, kulutuksen, identiteetin ja kulttuurisen muutoksen, sukupuolen, alueellisen eriarvoisuuden ja kestäväen kehityksen tarkasteluun. Tämä on nostanut maantieteellisen matkailututkimuksen näkyvyyttä ja arvoa.

Matkailun tutkimuksen asema ja tulevaisuus

maantieteessä näyttää monessa suhteessa valoisalta. Parhaimmillaan matkailun tutkimus voi jopa tukea tieteenalan asemaa yliopistollisena oppiaineena muun muassa edistämällä maantieteellisen tutkimuksen kykyä vastata uusiin tutkimushaasteisiin ja merkittäviin yhteiskunnallisiin muutoksiin – joita matkailun viime vuosikymmenten kasvu, alueelliset vaikutukset ja yhteiskunnalliset kytkennät selkeästi edustavat. Maantieteellä on myös oppiaineena ja näkökulmana perinteisesti ollut tärkeä asema matkailun tutkimuksessa ja ilmiön jäsentämisessä, vaikka sitä maantieteessä ei ole aina laajemmin ymmärrettykään. Matkailu onkin syvästi maantieteellinen ilmiö: se muodostuu liikkeestä tilassa, tilojen tuottamisesta ja muutoksesta, alueellisista järjestelmistä, vuorovaikutussuhteista ja niin edelleen. Matkailussa, kuten maantieteessäkin, alueilla, paikoilla ja maisemilla on merkitystä – juuri niiden erityispiirteet ja erot saavat ihmiset matkustamaan ja valitsemaan tietyn matkakohteen.

Maantieteen keskeinen asema matkailututkimuksessa ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys. Aseman säilyttäminen edellyttää uusien matkailumaantieteen tutkijoiden kouluttamista, päteviä opettajia ja todennäköisesti myös vastaavaa tukea kuin esimerkiksi geoinformatiikka ja kaupunkimaantiede ovat viime vuosina saaneet. Maantieteilijöiden on myöskin muistettava, että maan-

tiede ei täysin kata koko matkailun tutkimuksen kenttää, vaan se muodostaa monitieteisen tutkimusongelmakokonaisuuden, jonka hahmottamisessa tarvitaan eri tieteenalojen yhteistyötä ja sen kehittämistä.

Matkailumaantieteelliseen tutkimukseen kohdistuu jatkossa useita muitakin haasteita. Eräs tärkeimmistä liittyy matkailumaantieteen teoreettisen ja käsitteellisen perustan kehittämiseen sekä menetelmälliseen osaamiseen. Ne vaativat pitkäjänteistä työtä: ongelmat ja puutteet on tunnustettava ja niihin on käytävä käsiksi.

Tähän työhön *Terran* matkailumaantieteen teemanumero tarjoaa koordinaatteja ja välineitä. Tutkimusartikkelit ja katsaukset valottavat monipuolisesti Suomessa tehtävän matkailun tutkimuksen maantieteellisiä kysymyksiä. Tärkeän lisän muodostavat matkailumaantieteen opetukseen ja tutkimukseen kytkeytyvät keskustelut ja opetusideat. Kirja-arvostelujen runsas määrä ja luonne puolestaan viittaavat matkailumaantieteen viime vuosien kehitykseen ja sen nousujohteiseen, alati laajenevaan suuntaan.

JARKKO SAARINEN
Teemanumeron toimittaja
Metsäntutkimuslaitos,
Rovaniemen tutkimusasema